

Jürgen Schade*

MEGKÉSETT A KÖZÖSSÉGI (EU-) SZABADALOM? – A GLOBALIZÁCIÓ TÖBBOLDALÚ EGYÜTTMŰKÖDÉST SÜRGET**

1. Bevezetés

Európának több mint 50 év alatt nem sikerült megteremtenie a találmányok egységes oltalmát, a közösségi (EU-) szabadalmat. Ez a tény elegendő okot szolgáltat arra, hogy elgondolkozzunk e mulasztás okán.¹ Jóllehet egyre növekvő aggodalom merül fel azzal kapcsolatban, hogy a Bizottság és az EU tagállamai képtelenek egy olyan oltalmi rendszert kidolgozni, amely megfelel „az egységes, megfizethető, közösségi szintű szabadalmi oltalom”² követelményeinek, a 2000. évi liszaboni csúcstalálkozón részt vevő állam- és kormányfők által elfogadott határozat végrehajtása, azaz hogy 2001 végéig létre kell hozni a közösségi szabadalmat, még mindig nem történt meg.³ A szakirodalomban ugyanakkor Hanns Ullrich egy azon kevesek közül, akik hajlandóak kritikai hozzáállást tanúsítani, letérni a jól kitaposott ösvényről, és javaslatot tenni arra, hogy Európában hogyan nézhetne ki a szabadalmak oltalma.⁴

* A jogtudományok doktora, a Német Szabadalmi és Védjegy hivatal nyugalmazott elnöke (München), a Renmin Egyetem vendégprofesszora (Peking, Kína), a Tongji Egyetem címzetes professzora (Sanghaj, Kína), az Amberg/Weiden Hochschule óraadó tanára.

** Az e tanulmányban foglalt álláspont kizárólag a szerző sajátja, és nem tükrözi a Német Szabadalmi és Védjegy hivatal véleményét. E tanulmány eredetileg angol nyelven, először a szellemi tulajdonnal és a versenyjoggal foglalkozó Max Planck Intézet folyóiratában, az *International Review of Intellectual Property and Competition Law* (IIC) 7/2010. számában jelent meg (41. évfolyam, 806–818. oldal). Az SZTNH köszönetet mond Jürgen Schade úrnak, hogy hozzájárult a tanulmány magyarra fordításához és közléséhez, továbbá az IIC szerkesztőségének, hogy engedélyezte a tanulmány utánközlését.

¹ Ez Ullrich számára is alkalmat adott az elmélkedésre: *Ullrich: National, European and Community Patent Protection: Time for Reconsideration*. In: *Ohly & Kippel* (szerk.): *Geistiges Eigentum und Gemeinfreiheit*, 2007, p. 62. A 2007. december 13-án kelt és 2009. december 1-jén hatályba lépett Liszaboni Szerződés értelmében a „közösségi szabadalom” kifejezés „európai uniós szabadalom”-ra változott.

² A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az európai szabadalmi rendszer fejlesztése (COM/2007/0165 végleges), 1. Bevezetés.

³ Európai Tanács, Liszabon, 2000. március 23–24. lásd: <http://ue.eu.int/ueDocs/cms-Data/docs/pressData/eu/ec/00100-rl.enO.htm>.

⁴ Mint például *Bossung: Unionspatent statt Gemeinschaftspatent, Entwicklung des europäischen Patents zu einem Patent der Europäischen Union. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil* (GRUR Int), 2002, p. 463. Lásd még *König: Zur Harmonisierung des materiellen Patentrechts – ein dritter Weg. Mitteilungen der deutsche Patentanwälte* (Mitt.), 1997, p. 340., 342. és 343. König már akkor az ESZE változatlanul hagyását és azt javasolta, hogy az egységes követelmények meghatározásának előmozdítása az Európai Unióban egy harmonizációs irányelv útján történjék.

A háború utáni időszak, azaz az 1950-es, 1960-as évek különösen kreatív időszakot jelentettek az iparjogvédelem, mindenekelőtt az európai szabadalmi rendszer területén végbemenő új fejlemények vonatkozásában.⁵ Az Európai Gazdasági Közösség (EGK) 1957. évi alapítását követően olyan megfontolások láttak napvilágot, amelyek az európai szabadalmi jogra vonatkozó első előzetes megállapodástervezetthez vezettek, amelyet Kurt Haertel vezetésével hoztak létre, és 1962-ben tettek közzé.⁶ A Münchenben, 1973-ban aláírt Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE)⁷ és a Luxemburgban, 1975-ben aláírt egyezmény a közös piaci európai szabadalmakról (Közösségi Szabadalmi Egyezmény, KSZE)⁸ az adott időszak szabadalmi joggal kapcsolatos eredményének tekinthetők, csakúgy, mint a Washingtonban már 1970-ben aláírt Szabadalmi Együttműködési Szerződés (*Patent Cooperation Treaty*, PCT).⁹ Míg az ESZE és a PCT 1978-ban hatályba lépett, és mind az ESZE, mind a PCT Unió tagállamainak száma többszörösére nőtt azóta,¹⁰ a közös piaci egyezmény – a több mint két és fél évtizeden át tett változatos erőfeszítések ellenére – a mai napig nem hozott eredményt. Első pillantásra a közösségi szabadalom a bírósági rendszer felépítésén és a nyelvi kérdésen futott zátonyra.¹¹ Döntő jelentőséggel azonban feltehetően mégis az a tény bírt, hogy Európa kereskedelmi és politikai integrációja nem sugallta azt, hogy ez a lépés nélkülözhetetlen.¹² Ez az érvelés azonban megválaszolatlanul hagyja azt a kérdést, hogy a lisszaboni csúcstalálkozó óta eltelt tíz évben a Bizottságnak az „Innovációösztönzés a szabadalmak útján” című Zöld könyve¹³ és a közösségi szabadalomról szóló rendeletre tett javaslata¹⁴ miért nem ért el semmilyen kézzelfogható eredményt. Ullrich mindenekelőtt helyesen kö-

⁵ Lásd Strauss részletes tanulmányát, amelyben kifejezetten utal Eduard Reimer professzor és dr. Kurt Haertel (a német szabadalmi hivatal volt elnöke) megvilágosodást jelentő gondolataira. *Strauss: Der Beitrag Deutschlands zur Entwicklung des internationalen gewerblichen Rechtsschutzes*. GRUR Int., 2003, p. 805., 807. és 808.

⁶ Részletesen lásd *Froschmaier: Grundzüge des Konventionsentwurfs über ein europäisches Patentrecht*. GRUR Int., 1962, p. 433. és *Haertel* in: *Münchener Gemeinschaftskommentar. Geschichtliche Entwicklung*, 1984, 40. megjegyzés.

⁷ A legutóbb 1998. december 10-én módosított és 2000. november 29-én felülvizsgált (ESZE 2000), 1973. október 5-én kelt Egyezmény az európai szabadalmak megadásáról (ESZH, 12. kiadás, 2006); lásd még *Singer & Stauder: The European Patent Convention* (3. kiadás, 2003). Az ESZE 2000-ben felülvizsgált szövege 2007. december 13-án lépett hatályba.

⁸ HL L 17/1., 1976.

⁹ ESZH HL 2008, p. 252.; *Industrial Property Laws and Treaties*, 3/2002., 2-006; *Blatt für Patent-, Muster und Zeichenwesen (PMZ)*, 2002, p. 216.

¹⁰ Vö.: *Schade: Synergies Created by International Cooperation in the Patent Area?* In: *Liber Amicorum Joseph Strauss, Patents and Technical Progress in a Globalized World*, 2009, p. 619., 624. és 625.

¹¹ Lásd pl. *Artelsmair: Europäische Patentpolitik unter den Bedingungen der Globalisierung*. GRUR Int., 2004, p. 1. és 7.

¹² Vö.: *Strauss*: i. m. (5), p. 809.; Bossung még azt is állítja, hogy az ESZE és a KSZE együttélése már 1973-tól meghaladottá vált, mivel Nagy-Britannia csatlakozott az EKG-hoz, *Bossung*: i. m. (4), p. 468.

¹³ COM/1997/314 végleges és a Zöld könyvet követő intézkedésekről szóló COM/1999/42 végleges.

¹⁴ COM/2000/412 végleges.

vetkeztet arra, hogy manapság nem elég egyszerűen annak elemzésére szorítkozni, hogy a közösségi szabadalom miért nem jött létre. Ehelyett azt a kérdést kell feltennünk, hogy vajon szüksége van-e, és ha igen, milyen formában van szüksége Európának a közösségi (EU-) szabadalomra, és hogy az miként viszonyuljon az európai szabadalmakhoz (az európai szabadalmak „kötegéhez”), illetve a nemzeti szabadalmakhoz.¹⁵ Emellett a PCT-t – mint nemzetközi bejelentési rendszert – is be kell vonni e megfontolásokba, különösen azért, mert az európai bejelentők számottevő mértékben használják azt, nevezetesen az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) mint nemzetközi kutatási szerv és nemzetközi elővizsgálati szerv útján, valamint Európán belül az euro-PCT-bejelentések segítségével.¹⁶ Végül pedig meg kell fontolni, hogy a globalizáció keretei között az európai szabadalmi politika igényel-e egységes közösségi (EU-) oltalmat a szabadalmak védelmére: ez olyan kérdés, amelyet elvi jelleggel magától értetődőnek kell tekintenünk.¹⁷

2. A szabadalmi jog és a globális társadalomban az utóbbi 50 év során bekövetkezett változások rövid összefoglalója

Az ESZE és a PCT az utóbbi 30 évben példátlan sikert ért el.¹⁸ E két rendszer azonban nem kikezdehetetlen. Az ESZE helyére a közösségi (EU-) szabadalom léphet,¹⁹ míg a PCT középtávon reformokra kényszerülhet annak érdekében, hogy a számos (nagyobb) szabadalmi hivatal között létrejött együttműködési formák – mint pl. a Szabadalmi „Szupersztráda” (*Patent Prosecution Highway*, PPH), valamint az ESZH és a tagállamok szabadalmi hivatalai közötti többoldalú együttműködés (Európai Szabadalmi Hálózat – *European Patent Network*, EPN) – tükrében is vonzó maradjon.²⁰ A (szabadalmi) világ a XX. század utolsó évtizede óta megváltozott. A vasfüggöny leomlása és a Szovjetunió felbomlása a szocialista típusú iparjogvédelmi oltalom végét is jelentette, ami a szabadalmi jog nemzetközi harmonizációjának előmozdításához vezetett.²¹ Például a szabadalmi anyagi jog nemzetközi kötőerővel bíró legfontosabb elemei a WTO létrehozásával és a kapcsolódó 1994. évi TRIPS-megállapodással,²² valamint a 2000-es Szabadalmi Jogi Szerződéssel (*Patent Law Treaty*, PLT) kerültek meghatározásra. Ez a tendencia azonban a XXI. század első évtizedében nem folytatódott. A Szellemi Tulajdon Világszervezetében (*World Intellectual Property*

¹⁵ Ullrich: i. m. (1), p. 93.: A Community patent policy és p. 102.: The role of the national patent systems.

¹⁶ Az Európai Szabadalmi Hivatal a nemzeti hivatalok részére is végez kutatást.

¹⁷ A Bizottság szerint, a fontosabb dokumentumok és beszédek alapján; vö. pl.: *Artelsmair*: i. m. (11), p. 8.

¹⁸ Lásd *Schade*: i. m. (10).

¹⁹ Lásd *Bossung*: i. m. (4), p. 468. és *Ullrich*: i. m. (1), p. 102.

²⁰ Lásd a 4. fejezetet.

²¹ A nemzeti és a nemzetközi szabadalmi jogra vonatkozó összefoglaló felméréshez lásd *Schade, Frosch & Weinand*: Patenttabelle, 10. kiadás. Köln, 2009.

²² ESZH HL 2008, p. 262.

Organisation, WIPO) a Szabadalmi Anyagi Jogi Szerződésről (*Substantive Patent Law Treaty, SPLT*) megkezdődött tárgyalások nem vezettek eredményre, mivel nem sikerült megegyezni a napirendben. Az OECD-országok sem tudtak a szabadalmak megadásának harmonizált gyakorlatáról megállapodni.²³ Sem Európa, sem az OECD-országok, sem pedig a nemzetek nemzetközi közössége nem voltak képesek az elmúlt tíz év során arra, hogy a szabadalmi rendszert a globális társadalom alapvető változásaihoz igazítsák, egy olyan társadaloméhoz, amelyben a globalizációs jelleg van túlsúlyban. Az ESZH-nak „A jövőre vonatkozó forgatókönyvek” (*„Scenarios for the Future”*) című tanulmánya azonban világosan mutatja azt az összetettséget, amellyel a szabadalmi rendszernek napjainkban és a jövőben is szembe kell néznie, ha az a célja, hogy az innovációt támogassa és a műszaki fejlődést elősegítse.²⁴ Öt kritérium használható azoknak a háttérfeltételeknek a felvázolására, amelyek a szabadalmi oltalom szempontjából nemzetközi értelemben központi szerepet játszanak:

- információs technológia és tudásalapú társadalom,
- a szabadalmi rendszer integrációja a nemzetközi kereskedelembe,
- alulról jövő kezdeményezések, mint például a „Nyílt forrás” (*„Open source”*) vagy „Az élet ne legyen szabadalmaztatható” (*„No patent on life”*),
- a fejlődő és a feltörekvő országok fejlődési napirendje,
- Ázsia emelkedőben, Japán után most Korea, Kína és India következik.²⁵

Milyen hatást fognak gyakorolni ezek a globalizációs körülmények között felmerült kritériumok a szabadalmi rendszerre nemzeti, európai és nemzetközi szinten?

3. A nemzetközi szabadalmi rendszer követelményei a XXI. század első negyedében²⁶

A szellemi tulajdon a nemzetközi együttműködés területén mindig is úttörő szerepet játszott. Már a XIX. század végén sor került az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Unió Egyezmény elfogadására, amely még ma is nagy jelentőségű. 1994-ben a TRIPS-megállapodás is magáévé tette az egyezmény lényeges elemeit,²⁷ amelyek a GATT-tárgyalások uruguayi fordulójának részét képezték. Az eredmény egy, a szellemi tulajdon védelmére általánosan elfogadottnak tekintett, egységesített, alapvető fontosságú elemeket tartalmazó csomag lett, amely a Párizsi Unió Egyezmény – 1967 után megtorpant – továbbfejleszté-

²³ Részletesebben lásd *Schade*: i. m. (10), p. 621.

²⁴ *Scenarios for the Future. How might IP regimes evolve by 2025? What global legitimacy might such regimes have? 2007*; lásd még *Kur: A New Framework for Intellectual Property Rights – Horizontal Issues*. IIC, 2004, 35. évf., p. 1., valamint *Ullrich*: i. m. (1), p. 93.

²⁵ E kritériumok részletes taglalása meghaladná e tanulmány kereteit. Részletesebben lásd *Schade*: Gedanken zu Geistigem Eigentum und Weltgesellschaft. In: Festschrift 50 Jahre VPP, 2005, p. 596.

²⁶ Ez az időkeret szerepel a „Scenarios for the Future”-ben is a „How might IP regimes evolve by 2025?” cím alatt. Lásd i. m. (24).

²⁷ A TRIPS-megállapodás 2. és 3. cikke, ESZH HL 2008, p. 262.

sének tekinthető. Annak ellenére, hogy az említett elemek még mindig nem elégítik ki a fent vázolt kritériumokat, a szabadalmi rendszer további fejlődésének használható alapját képezik.

Megfigyelhetők egyes kezdeti próbálkozások az európai szabadalmi politika globalizációval való módszeres társítása érdekében. Figyelemre méltó azonban, hogy a Bizottság nem fogadta el ezt a kihívást. A Bizottság 2008. július 16-i, „Egy európai iparjogvédelmi stratégia” című közleménye meghatározza az iparjogvédelem – nem igazán a problémákra összpontosító – alábbi kritériumait.

„[Ennek] a rendszernek *kiváló minőséget* kell képviselnie, és kemény vizsgálati szabványokat kell alkalmaznia; *megfizethetőnek* kell lennie, a költségeknek egyensúlyban kell lenniük a minőséggel és a jogbiztonsággal; *konvergensenek* kell lennie, azaz a jogszabályok közös értelmezésére és egységesített bírósági eljárásokra kell törekednie; valamint *egyensúlyba kell hoznia* az értékkel bíró (!) szellemi alkotás díjazását az elgondolások és innovatív megoldások akadálymentes áramlásának biztosításával.”²⁸

A közlemény kétségkívül megemlíti a kis- és középvállalkozásokat (a kkv-kat), a szellemi tulajdon-jogok érvényesítését, a hamisítás és a szerzői jogi kalózkodás elleni küzdelmet, és hivatkozik a globális tudásalapú társadalomra is. Ugyanakkor magukat a globalizációs körülményeket nem említi, és még kevésbé mutat be analitikus megfontolásokat.²⁹

A szabadalmi jogi szakirodalomban csak néhány olyan tanulmány lelhető fel, amely érinti ezt a problémát. Az ESZH előzőekben említett, „A jövőre vonatkozó forgatókönyvek”³⁰ című tanulmánya kétségkívül elemzi a globalizációs körülményeket a szellemi tulajdon jövőjére vonatkozóan, de válasz nélkül hagyja azt a kérdést, hogy a négy bemutatott forgatókönyv közül melyik, vagy azoknak milyen kombinációja tud vagy fog a legnagyobb valószínűséggel megvalósulni, és milyen sajátos következtetések vonhatók le az európai szabadalmi

²⁸ COM/2008/465 végleges, p. 5. Lásd még a 2007. június 15-i 10710/07. számú tanácsi dokumentumot, amely a McCreedy biztos által a 2007. március 29-én és 30-án megrendezett BMJ/BMI konferencián „European Patent Policy in the view of the European Commission” címmel megtartott előadást tartalmazza. Lásd még: COM/2007/0165 végleges – Az európai szabadalmi rendszer fejlesztése –, amely jóllehet szól arról a kérdéstről, hogy Európa képes-e arra, hogy az USA-val, Japánnal és Kínával versenyezzen, ezt azonban csak szabadalmi jogi összehasonlításban teszi. Lásd még: A 2008–2010-es lisszaboni közösségi programról szóló javaslat, COM/2007/804 végleges, 7. célkitűzés: „A Közösség javítani fogja az innováció keretfeltételeit”, amely a közösségi szabadalmat is megemlíti. Lásd továbbá a Német Szövetségi Tanács 2008. február 15-én kelt kritikai megjegyzését (Drucksache 26/08, p. 4.): „A Szövetségi Tanács utal a 2003. március 3-i közös politikai megközelítésben foglalt, a közösségi szabadalomra és a közösségi szabadalmi bíraskodásra tett javaslat kapcsán kifejtett elítélő véleményére...” és „A Szövetségi Tanács ennél fogva semmilyen körülmények között nem támogatja a jelenlegi helyzet megváltoztatását.”

²⁹ COM/2008/465 végleges, p. 2., 12., 13., 15., 16., 20. és 21. A Versenyképességi Tanács 2009. december 4-én megtartott 2982. ülésén a továbbfejlesztett európai szabadalmi rendszerről elfogadott következtetések csak tovább bonyolítják a helyzetet, lásd *Pagenberg*, GRUR Int., 2010, p. 195.

³⁰ Lásd a 23. lábjegyzetet.

stratégia számára. Más szóval a tanulmány különösen értékes javaslatokat tesz a nemzeti, az európai és a nemzetközi szintű stratégiákra, elősegítve ezáltal a különböző szempontok, vélemények és ellentétek megértését, emellett azonban saját megoldásokról kidolgozására sarkallja az olvasót, ami ideális esetben workshopok keretében történhet.³¹ Artelsmair és Ullrich megpróbál konkrétabb lenni, jóllehet Artelsmair már abból a premisszából indul ki, hogy a közösségi szabadalomra az egységes európai belső piac érdekében szükség van,³² elemzése azonban nem ad meggyőző magyarázatot arra, hogy a közösségi szabadalom miért nem jött létre. Megjegyzi, hogy a védjegyjogtól eltérően a szabadalmi jogban már létezett egy jól megalapozott és jól működő intézmény: az ESZH.³³ Ullrich is azon a véleményen van, hogy a közösségi szabadalom az egységes belső piac érdekében nélkülözhetetlen. A szakadékok, amelyek az iparjogvédelem területén egyébként keletkeznének Európában, nem ösztönöznének arra, hogy az adott technológiát olyan országok részére adják át, amelyekben nem él az oltalom. Javaslatában azonban a modernizálandó és a XXI. század követelményeinek kielégítésére szolgáló közösségi szabadalomról szól. A tudásalapú társadalom által felhozott követelményeket is figyelembe kell venni.³⁴ Ullrich arra a következtetésre jut, hogy a közösségi szabadalom a nemzeti szabadalmi rendszerek mellett is létezhet, azzal érvelve, hogy az európai szabadalom esetében nem ez a helyzet, mivel a nemzeti rendszerek túlságosan is hasonlítanak az Európai Szabadalmi Egyezményben foglaltakhoz. A nemzeti jogalkotók emellett reagálni tudnak a háttérkörülmények változásaira, és gyorsabban meg tudják reformálni a szabadalmi rendszert, mint az EU jogalkotó szervei.³⁵

Mind Artelsmair, mind Ullrich a globalizáció és az európai belső piac igen sajátos értelmezéséből indul ki. Azon a véleményen vannak, hogy a közösségi szabadalom orvosolni tudná a technológiai fejlődés tekintetében Európában fennálló egyenlőtlenségeket, és a globalizációt központosítási folyamatként értelmezik.³⁶ Artelsmair nézetével, miszerint a

³¹ Lásd a 23. lábjegyzetet, p. 111.

³² Artelsmair: i. m. (11), p. 8. *Danguy & van Pottelsberghe de la Potterie* a Bizottság részére készített tanulmányaikban (Economic cost-benefit analysis of the Community patent, 2009. április 7. és Cost-Benefit Analysis of the Community Patent, 2009. december 23., lásd: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/index_en.htm#studies és <http://www.bruegel.org/publications/show/category/working-papers.html>) úgy találják, hogy a kudarc oka leginkább a befolyásos lobbicsoportok (mint például a szabadalombitorlási ügyekben képviselőt ellátó ügyvédek, a szabadalmi ügyvivők és a fordítók) tevékenységében rejlik (2009. december 23-i tanulmány, p. 3.). Ezek a tanulmányok, amelyek semmilyen szabadalmi jogi elemzést nem tartalmaznak, aligha döntenek meg azokat a szabadalmi jog „árucikké válásával” kapcsolatos előítéleteket, amelyek sok szabadalmi jogászt jellemeznek. Ezek a tanulmányok azt is megmutatják, hogy a gazdaság és a politika milyen mértékben képes egymással összekapcsolódni, különös tekintettel az olyan tanulmányok megírására szóló, jól jövedelmező megbízások elnyerése érdekében, amelyek bizonyos várakozásoknak megfelelnek (jelen esetben a Bizottságéknak).

³³ Lásd a 11. lábjegyzetet, p. 11.

³⁴ Ullrich: i. m. (1), p. 93. Lásd még *Strauss & Klunker*: Harmonisation of International Patent Law. IIC, 2007, 38. évf., p. 907.

³⁵ Lásd az 1. lábjegyzetet, p. 102.

³⁶ Artelsmair: i. m. (11), p. 8. és Ullrich: i. m. (1), p. 93., 99. és 106.

kapitalizmus a globalizáció motorja, kétségkívül egyetérthetünk.³⁷ Ennek azonban semmi köze a piacok központosításához. Ellenkezőleg: a helyit a globális megjelenéseként kell értelmezni.³⁸ „A globális piacra való bekerülés és a felaprózódás, a globalizáció és a területi elszigetelődés egymást kiegészítő eljárások. Ebben a folyamatban a nemzetállamok együttműködő és egyben önálló államként is eljárnak.”³⁹ Az EU épphogy nem egy központosított állam, sőt, még csak nem is szövetségi állam. Európában a globalításra adott válasz nem egy nagy, nemzetek feletti államban keresendő, hanem sokkal inkább az egyes nemzetállamok összefogásában.⁴⁰ Témánkra vonatkoztatva ez azt jelenti, hogy a találmányok oltalmát nem egy világszabadalomban kell keresni, és nem is szükségképpen a nagy szupranacionális oltalmakban, mint pl. a közösségi szabadalom, hanem sokkal inkább a nemzetközi, a több- és a kétoldalú együttműködésekben és azok végrehajtásában, amire jó példa az Európai Szabadalmi Egyezményen alapuló ESZH.⁴¹

A globalizáció így mindig összhangban van a regionális, illetve a helyi piacokkal, illetve gazdasági térségekkel. Az árakat és szolgáltatásokat többé már nem egyszerűen nagy, standardizált sorozatokban kínálják, hanem azokat a vevők különleges igényeihez igazítják.⁴²

Az elmúlt közel 15 év alatt olyan fejlődés ment végbe, amely a társadalom, a kereskedelem és a nagyobb iparjogvédelmi hatóságok számára komoly kihívást jelent. Ahogyan azt már az ESZH említett tanulmánya is megjegyzi, a szabadalmi bejelentések száma olyan mértékben megnőtt világszerte, hogy esetenként már a „triviális szabadalmak áradatáról” beszélnek.⁴³ 2007-ben az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (*United States Patent and Trademark Office*, USPTO) közel 440 000 szabadalmi bejelentést fogadott, míg 2006-ban a Japán Szabadalmi Hivatalhoz (*Japan Patent Office*, JPO) 410 000, a Kínai Nép-

³⁷ Lásd *Wallerstein: One World, Many Worlds* (New York, 1988), aki bevezette a vilárendszer fogalmát. Lásd részletesen *Beck: Was ist Globalisierung?* Frankfurt am Main, 1977, p. 63.

³⁸ *Beck: uo.*, p. 93.: „Sokan egyoldalúan tekintenek a globalizációra mint koncentrációs és centralizációs folyamatra...”

³⁹ *Uo.*, p. 164. és 223.

⁴⁰ *Uo.*, p. 220.

⁴¹ Egyet kell értenünk *Artelsmairrel* [i. m. (11), p. 10.], hogy az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsa a befolyásért és a pozíciókért folytatott hatalmi harcok terepe is egyben. Ugyanakkor az általa képviselt erőegyensúly inkább előnyös az olyan egyoldalú diktatúrával szemben, amelyet vagy az Európai Szabadalmi Hivatal (meghatározva a nemzeti hivatalok számára a jogot, és törekedve arra, hogy nemzetközi szinten ő legyen az egyetlen szereplő) vagy néhány nemzeti hivatal (amelyek maguknak szeretnének részt hasítani az ESZH kutatási munkájából) gyakorol. Ebből a szempontból *Artelsmair* megjegyzését, miszerint „a helyzet ironiája, hogy éppen a nemzeti szabadalmi hatóságok vezetői azok, akik meghatározzák az Európai Szabadalmi Hivatal jövőjét” (p. 10.), úgy kell tekinteni, hogy az egyúttal az ESZH alkalmazottai által képviselt vélemény is, akik gyakorlatilag egyhangúlag elutasítják az Igazgatótanácsot mint politikai irányító és ellenőrző testületet.

⁴² Ezt néhányan a szabadalmi oltalomra mint olyanra is vonatkoztatják, lásd *Ullrich: i. m. (1), p. 96.*: „... az egy kaptafára készült szabadalmi oltalom többé nem felel meg az innovációs realitásoknak, és nem támogatja a modern ipargazdaságokat sem.”

⁴³ *Scenarios for the Future*, i. m. (24), p. 80.

köztársaság Szellemi Tulajdoni Állami Hivatalához (*State Intellectual Property Office*, SIPO) 210 000, a Koreai Szellemi Tulajdoni Hivatalhoz (*Korean Intellectual Property Office*, KIPO) 166 000, az ESZH-hoz pedig 135 000 szabadalmi bejelentést nyújtottak be. Az USPTO-nál és a JPO-nál az ügyhátalék együttesen közel kétmillió bejelentésre tehető.⁴⁴ Ez nem annak köszönhető, hogy a kutatásra és fejlesztésre állami alapokból fordított kiadások ilyen mértékben megnöttek volna, vagy az üzleti szféra ilyen irányú erőfeszítései fokozódtak volna 1995 óta. Ellenkezőleg: a növekedés az ún. „stratégiai szabadalmak” területén történt, ami nem szükségképpen kívánatos fejlődés.⁴⁵

Az ESZH-tanulmányban az egyik forгатatókönyv címe: „Kinek a játszómája?”⁴⁶ A domináns „játékosok” itt a nemzetállamok, akik geopolitikai előnyöket próbálnak biztosítani maguknak különböző szövetségi konstellációkban. A nyugati gazdaságok dominanciáját, amely a szocialista országok XX. század végén történt összeomlása után érte el a csúcspontját, már a XXI. század első évtizedében aláásták főként a gyorsan növekvő ázsiai gazdaságok (mint pl. Kína, Dél-Korea, Tajvan és India). Ugyanakkor a nyugati gazdaságok strukturális gyengeségei kíméletlenül napvilágra kerültek. Meg kell említeni Brazíliát és más latin-amerikai országokat is, amelyek egyre inkább szabadulnak az USA közvetlen befolyása alól, és érdekeiket egyértelműen érvényesíteni kívánják a nemzetközi szabadalmi rendszer formálásában. Ez azt eredményezi, hogy a szabadalmi rendszer egyre jobban integrálódik a nemzetközi kereskedelempolitikába, de a WIPO-n belüli különféle országcsoportok általi támadás teljesen különböző irányvaival.⁴⁷

⁴⁴ Vö. részletesen: *Schade*: i. m. (10), p. 619.

⁴⁵ Figyelemre méltó az a Németország technológiai teljesítményére összpontosító tanulmány, amelyet a Fraunhofer Institute for Systems and Innovation Research készített „Erfindungen kontra Patente” címmel (Karlsruhe, 2003. december). Azt állítja (p. 2.), hogy a szabadalmak eddig is a K+F tevékenységre vonatkozó elemzések lényeges és hasznos indikátorai voltak, és azok is maradnak, ugyanakkor a 2000. év előtti néhány évben az ún. stratégiai szabadalmak számának növekedése állt a fejlődés hátterében, lásd: http://www.innovations-report.de/html/berichte/bildung_wissenschaft/bericht-27028.html (2010. április 4-én is hozzáférhető). Ugyancsak jelentős a Német Szövetségi Gazdasági és Technológiai Minisztérium tudományos tanácsadó testülete által „Patenschutz und Innovation” címmel készített szakértői tanulmány is, amely utal az európai szabadalmi rendszer nemkívánatos fejlődési irányaira és az ún. „szabadalmi bozótosokra” (2007. május 31-i sajtóközlemény). A tanulmány megállapítja, hogy a szabadalmi bejelentések és a megadott szabadalmak száma az Európai Szabadalmi Hivatalnál és az USA-ban is jóval gyorsabb ütemben növekedett, mint az OECD-országok által a K+F-re fordított kiadások mértéke (p. 8. és 28.), lásd: <http://www.bmwi.de/BMWI/Navigation/Presse/pressemitteilungen,did=205080.html> (2010. április 4-én is hozzáférhető). Az Egyesült Államok Nemzeti Tudományos Akadémiája („A Patent System for the 21st Century”, 2004, vezetői összefoglaló) és a Szövetségi Kereskedelmi Bizottság („To Promote Innovation: The Proper Balance of Competition and Patent Law and Policy”, 2003, vezetői összefoglaló) azonosítja az USA szabadalmi rendszerének hiányosságait, és ajánlásokat is tesz, lásd: www.ftc.gov/opa/2003/10/epreport.shtm.

⁴⁶ Scenarios for the Future, i. m. (24), p. 49–65.

⁴⁷ Vö.: *Strauss & Klunker*: i. m. (34), p. 911. és *Schade*: i. m. (10), p. 621. és 622.

A nemzetközi és az európai szabadalmi rendszerrel szemben a 2025-ig támasztott elvárások ezért nyilvánvalóan sokban különböznek azoktól az igényektől, amelyekre a II. világháború után főleg Európában kerestek és találtak választ. Az Európa-központú kötődés sok európainál, aki a globalizációra ebből a korlátozott és a szó legigazibb értelmében anakronisztikus szempontból keres választ, nem állja ki a kritikai elemzés próbáját.⁴⁸ Ez vonatkozik arra a többször is hangoztatott megállapításra, miszerint Európa versenyben áll a többi gazdasági régióval, pl. az USA-val, Kínával és Japánnal.⁴⁹ Ezek a globális kijelentések egyszerre tekinthetők igaznak és hamisnak. A pénzügyi piacok válsága különösen jól mutatja, hogy az EU sok tekintetben – egy bizonyos fokig – egységes belső piacot alkot, de semmi esetre sem tekinthető egységes gazdasági térségnek. Ezért itt figyelmen kívül hagyható az a kérdés, hogy Európa egyáltalán válhat-e egységes gazdasági térséggé, és ha igen, mikor. Egy olyan oltalmi rendszer, mint a szabadalom, kétségkívül hozzájárulhat a kereskedelem szabad áramlásának javításához,⁵⁰ de nem képes arra, hogy a gazdasági különbségeket kiegyenlítse.⁵¹ Jó példát nyújtanak erre a korábbi gyarmati szabadalomkiterjesztési rendszerek, amelyekről sohasem állították, hogy ösztönzőleg hatottak volna a gyarmatok és a belőlük alakuló későbbi független országok ipari és technológiai-tudományos fejlődésére.⁵² Egy olcsó közösségi (EU-) szabadalom még konzerválná is az EU-tagállamok tudományos, műszaki és ipari fejlődésében meglévő különbségeket, mivel lehetővé tenné a vezető technológiát igen speciális helyeken kialakító szabadalmasok számára, hogy kizárólagos jogukat mindenkivel szemben egyformán érvényesítsék olyan országokban is, amelyeknek a gazdasága még megközelítőleg sem rendelkezik összemérhető technológiai alappal. Annak oka, hogy számos korábbi fejlődő ország ma erős pozícióban van, nem a szellemi tulajdonvédelemre vonatkozó modern és egységes követelmények bevezetésében, hanem az ipari és a technológiai-tudományos infrastruktúra kifejlesztésében és annak a világkereskedelemben történő integrálásában keresendő.⁵³

⁴⁸ *Jim O'Neill*, a Goldman-Sachs vezető közgazdásza szintén kritizálja az Európa-központú világszemléletet, lásd: *Wir sind nicht mehr der Nabel der Welt*, Süddeutsche Zeitung, 2010. május 25., p. 19.

⁴⁹ A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az európai szabadalmi rendszer fejlesztése (COM/2007/0165 végleges, p. 1.).

⁵⁰ Ez végső soron az értelme és a célja a Párizsi Uniói Egyezménynek és a TRIPS-megállapodásnak.

⁵¹ Ettől eltérő véleményként lásd *Ulrich*: i. m. (1), p. 93. és 94.

⁵² Az Egyesült Királyság gyarmati szabadalomkiterjesztési rendszerei inkább az árucserében betöltött szerepek konzerválódását erősítették (ipari termékek nyersanyagokért cserébe).

⁵³ A múltban pl. Japán, Korea és Tajvan, ma Kína, India és Brazília. Ezek az államok ugyanakkor egyidejűleg a nemzetközi követelményeknek megfelelő szabadalmi rendszereket is bevezettek, és tagjai a WTO TRIPS-megállapodásának. Lásd még *Strauss*: *The Impact of the New World Order on Economic Development – The Role of Intellectual Property Rights*. *European Review*, 2007, 15. évf., 1. sz., p. 47. és *Klunker*: *Der Einfluss des WTO TRIPS-Übereinkommens auf die wirtschaftliche Entwicklung asiatischer Länder – 5th IP Forum in Shanghai*, Oktober 26–27, 2007. GRUR Int., 2008, p. 209.

4. A sokközpontú (globális) szabadalmi rendszer jellemzője az országok közötti együttműködés; az együttműködés javasolt formái

A találmányok oltalmára irányuló nemzetközi együttműködésnek a XIX. század végén (Párizsi Unió), a II. világháborút követően (ESZE és PCT) és a globalizáció kezdetén (WTO/TRIPS és PLT) elért sikerei a XXI. század első évtizedében nem ismétlődtek meg. A közösségi (EU-) szabadalom és az európai szabadalmi vitarendezési rendszer érdekében folytatott küzdelem rámutat arra, hogy a Bizottság nem képes kritikai elemzést alkalmazni és önkritikát gyakorolni, és hogy a tagállamok nem képesek az EU megerősítése érdekében közös oltalmi rendszert létrehozni. Az, hogy az OECD-országok és a fejlődő országok nem tudtak közös napirendet meghatározni a szabadalmi anyagi jog (SPLT) harmonizációja érdekében a WIPO – mint az Egyesült Nemzetek politikai és szakértői pódiuma – keretein belül, jó példa az országok és az országok közösségei közötti új erőviszonyokra, és jelzi, hogy megszűnt a korábbi ipari államoknak az a képessége, hogy a kereskedelem feltételeit meghatározzák. Az OECD-országok által a szabadalmi anyagi jog technikai szinten történő harmonizálása⁵⁴ érdekében folytatott eddigi sikertelen küzdelem azt is jelzi, hogy sem napjainkban, sem pedig a jövőben nem lesz elegendő a meglévő szabadalmi jogi rendelkezések (pl. újdonság, nyilvánosságra hozatal, türelmi idő) harmonizálása és az Amerikai Egyesült Államokban a „*first-to-invent*” elvének eltörlése. Helyesen tesszük, ha megkérdőjelezzük, hogy az OECD-országok Kína, India és Brazília nélkül létre tudják-e hozni saját szabadalmi rendszerüket, és hogy nem lenne-e célszerű a jövőre vonatkozóan – többek között a fejlődő országok érdekében is – kérdéseket feltenni.⁵⁵ Végül meg kell említeni, hogy a fejlődő országok a PCT WIPO által célzott reformját is megakadályozták.⁵⁶ Ez azonban bizonyára nem jelenti azt, hogy a szabadalmak terén az európai és a nemzetközi együttműködés ne folytatódna. Ellenkezőleg: az együttműködés más szintekre, így elsősorban a szabadalmi hivatalok közötti operatív együttműködésre váltott át.

Az ESZH harminc éve alapjaiban változtatta meg Európában a műszaki oltalmi jogok megadására irányuló infrastruktúrát. Az európai szabadalmak már Európa 40 országában hatályosíthatók.⁵⁷ Csak néhány nemzeti szabadalmi hivatal rendelkezik megfelelő személyzettel és szakértelemmel ahhoz, hogy a szabadalmi bejelentéseket a globális technika állása

⁵⁴ Vö. részletesen: *Strauss & Klunker*: i. m. (34), p. 911. és *Schade*: i. m. (10), p. 621., 622., 625. és 626.

⁵⁵ A „Kinek a játszója?” forgatókönyv szerint a nyugati ipari országok kilátásai kedvezőtlenek, és megelőzik őket az ázsiai dinamikus gazdaságok, lásd *Scenarios for the Future*, i. m. (24), p. 62. és 63. *Jim O'Neill*, a Goldman-Sachs vezető közgazdásza egyetért ezzel: „A világgazdaságban betöltött szerepek újraosztásának korát éljük. 20 éven belül a feltörekvő Brazília, Oroszország, India és Kína megelőzi a nagyobb nyugati gazdaságokat. 2027-re Kína gazdasága várhatóan ugyanolyan méretű lesz, mint az USA-é.” Lásd i. m. (48).

⁵⁶ Lásd a „Future of the PCT” (PCT/WG/2/3, 2009. április 3.) és a „Summary by the Chair” (PCT/WG/2/13, 2009. május 8.) WIPO-dokumentumot.

⁵⁷ Mind ez ideig 37 tagállam, 2010. május 1-jétől Albánia és 3 kiterjesztési ország. (Szerbia 2010. októberi csatlakozásával 2011 júniusában 38 tagállam és 2 kiterjesztési ország – a ford.)

szerint kutassa és vizsgálja. Az ESZH mellett csak a Német Szabadalmi és Védjegy hivatal (DPMA) alakított ki adatbázissal támogatott információs rendszereket,⁵⁸ míg a többi hivatal főleg az ESZH által rendelkezésre bocsátott rendszereket használja.⁵⁹ Ez azt jelentette, hogy az Igazgatótanács 2005-től kezdve alapvetően mérlegelni kezdte az ESZH és a nemzeti hivatalok közötti szorosabb együttműködés lehetőségét,⁶⁰ ami az Európai Szabadalmi Hálózatról (EPN) szóló javaslatához vezetett. A javaslat az ún. „*Utilisation Project*” (UP) és a „*European Quality System*” (EQS) alapvető elemeiből állt össze. Az UP célja a párhuzamos munkavégzés elkerülése azáltal, hogy a nemzeti hivatalok nagyobb szerepet kapnak az első bejelentésekre vonatkozó kutatások elvégzésében annak érdekében, hogy ezeket az eredményeket az ESZH részére elérhetővé tegyék.⁶¹

Európában az együttműködés ilyen formáit valóban üdvözölni kell. Az ESZH és a tagállamok így elkerülhetik az olyan nemkívánatos alternatívákat, amelyek egyrészt az ESZH javára történő további központosításhoz, másrészt pedig a hivatal hátrányára a rendszer újra nemzetivé alakításához vezethetnének. A helyzet még mindig az, hogy az – általában magas színvonalú – európai szabadalom egységes megadása 40 európai országra vonatkozóan olyan előnyt jelent mind az EU, mind pedig az érintett országok számára, amelyet világszerte elismernek. Mivel azonban az EU nem képez egységes gazdasági régiót, nem lehet felszámolni a jól működő nemzeti hivatalokat sem, amelyek igen különleges módon állami infrastruktúrát képeznek az egyének, az egyetemek és a kkv-k találmányai számára. Ezek a hivatalok azok, amelyek más nemzeti intézményekkel együtt széles körű szakmai oktatást, tanácsadást és támogatást kínálnak és valósítanak meg.⁶²

Ez a szabadalmi hálózat lehetővé teszi Európa számára, hogy bebizonyítsa: a munka elosztása – együttműködésre alapított rendszerekkel társítva – hosszú távon nagyobb előnyöket biztosíthat, mint azok a nagy, centralizált intézmények, amelyek a monopóliummá válás lehetőségei, nehézségük és a saját érdekeken alapuló megközelítésük miatt képtelenek a jövő által támasztott igények kielégítésére.⁶³ Ez az együttműködés Európában olyan tapasztalatokhoz vezet, amelyek mintául szolgálhatnak a nemzetközi együttműködéshez.

⁵⁸ Lásd e két hivatal 2009. évi éves jelentését.

⁵⁹ Az együttműködés alapjait a CA/146/06 rev. 2 és a CA/185/06 dokumentum tartalmazza. A nemzeti szabadalmi tevékenység támogatását (EPTOS) bemutató listát a CA/37/04 dokumentum tartalmazza, ennek helyébe 2007. január 1-jétől a CA/142/06 dokumentum lépett.

⁶⁰ A CA/128/05 dokumentum az elnök javaslatait tartalmazza a következőkre: egy európai minőségi rendszer bevezetése, a nemzeti hivatalok által készített nemzeti kutatási jelentések felhasználása az ESZH elbírálói által, valamint egyes munkáknak a nemzeti hivatalok részére történő kiszervezése.

⁶¹ A kísérleti projekt eredményeiről az Igazgatótanács részére a CA/185/07 dokumentum számol be.

⁶² Ezek különösen a következők: szabadalmi információs központok, szabadalomhasznosítással foglalkozó ügynökségek, kereskedelmi és iparkamarák, egyetemek, valamint kutatóintézetek, mint például a szellemi tulajdonnal és a versenyjoggal foglalkozó Max Planck Intézet, szabadalmi ügyvivők és szakosodott ügyvédek, továbbá egyesületek, mint például a VPP (Vereinigung von Fachleuten des Gewerblichen Rechtsschutzes, Szellemi Tulajdonnal Foglalkozó Szakértők Egyesülete – a ford.).

⁶³ Vö.: *Ullrich*: i. m. (1), p. 102.

Az ESZH és számos nemzeti szabadalmi hivatal is széles körű tapasztalatokkal rendelkezik a két- és a többoldalú együttműködés területén.⁶⁴ A nagy munkamennyiségből adódóan elsősorban a nagy vizsgáló hivatalok gondolkoznak azon már évek óta, hogy átfogó adatbázisok segítségével hogyan lehetne elkerülni a párhuzamos munkavégzést amennyire csak lehet, és hogyan lehetne a kutatásokra, a vizsgálatokra és a vizsgálati anyagokra vonatkozó közös követelményrendszert kidolgozni.⁶⁵ Mint ahogyan Európában az UP esetében, ezeknek a megfontolásoknak a kiindulópontja is az a tény volt, hogy sok ország végez kutatásokat a világszintű technika állására vonatkozóan. Azok a hivatalok használhatnák fel ezeket a kutatásokat, amelyekhez azonos tárgyban nyújtanak be elsőbbségi bejelentéseket. A JPO ebből a célból fejlesztette ki a Szabadalmi „Szupersztráda” (PPH) elnevezésű elképzelést.⁶⁶ Jelenleg számos hivatal vesz részt ebben az együttműködési rendszerben, sokszor egyszerre több hivatallal – többek között a japán, a koreai, a brit, a német, az amerikai, az európai, a dán és a kínai hivatallal – együttműködve.

Ugyanakkor több olyan projekt is van még, amelyek célja a szabadalmi hivatalok szaktudásának és munkaszervezetének javítása annak érdekében, hogy a hivatalok magas színvonalú kutatást és vizsgálatot végezhesenek, valamint adatbázis-alapú szabadalmi információs rendszereket fejleszthessenek, belső és külső használatra egyaránt. Említésre méltó az EU-t és a Kínai Népköztársaságot érintő jelentősebb projekt (amelyet többek között az ESZH valósít meg), valamint a Brazíliával és Indiával megvalósítandó kétoldalú projektek.⁶⁷

A szabadalmi hivatalok közötti együttműködésnek ezek az igen gyakorlatias formái egy napon egyfajta nemzetközi szabadalmi hálózattá válhatnak, egy olyan struktúrává, amely idővel a WIPO-hoz kapcsolódhat annak biztosítása érdekében, hogy az említett együttműködés szabályai megfeleljenek az ENSZ átláthatóságról, méltányosságról és esélyegyenlőségről szóló szabályainak. Ezzel összefüggésben a WIPO mint a nemzetek nemzetközi közösségének szabályozó hatósága megerősítheti jelentőségét.

A nemzetközi szabadalmi hálózat fokozatosan csökkentheti a jelenlegi ellentéteket, és megtalálhatja azokat a megoldásokat, amelyeket a műszaki találmányok biztosítását szolgáló rendszer a XXI. század első negyedében igényel. Ezeket a megoldásokat műszaki szinten nem adhatja pusztán az ún. „öt nagy” hivatal: az USA, Japán, Európa, Kína és Korea hivatalai. Nem elég a nemzetek együttesének kibővítése sem további öt, majd megint további öt országgal, így pl. Brazíliával, Argentínával, Mexikóval, Indiával, Dél-Afrikával, Egyiptommal, Németországgal, az Egyesült Királysággal, Oroszországgal vagy más országokkal.

⁶⁴ Lásd az ESZH 2009. évi éves jelentését (p. 31., lásd: www.epo.org/annual-report) és a Német Szabadalmi és Védjegyhivatal 2009. évi éves jelentését (a nemzetközi együttműködésről szóló fejezet). A Bizottság is közreműködik például a Kínai Népköztársasággal folytatott IPR2 projektben.

⁶⁵ Kezdetben az együttműködés háromoldalú volt a USPTO, a JPO és az ESZH részvételével, ez azonban néhány éve öttagúra (IP5) egészült ki a koreai és a kínai szabadalmi hivatallal.

⁶⁶ A részletes leírást lásd: Patent Abstracts of Japan News, 2006, 40. sz., p. 2. és 3.

⁶⁷ Vö. az ESZH és a DPMA 2009. évi éves jelentésével (lásd a 64. lábjegyzetet).

Ellenkezőleg: mint ahogyan a WTO alapításának esetében, szükséges lesz bevonni az összes olyan országot, amely részt kíván ebben venni, és amely megfelel a speciális és egyértelműen meghatározott előfeltételeknek. Nem elegendő a meglévő szabadalmi anyagi jogi szabályok pusztá harmonizációja sem, ehelyett komolyan kell venni a fejlődő országok érdekeit, valamint a globalizált tudásalapú társadalomban az oltalom számára meghatározandó követelményeket.⁶⁸

Az Európai Szabadalmi Hálózatra és a nemzetközi szabadalmi hálózatra vonatkozó megfontolások mutatják, hogy a vér, a verejték és a könnyek miatt érik meg. A közösségi (EU-) szabadalom jelenleg nem kínál megoldást az európai és a nemzetközi problémákra, sőt, akár még állandósíthatja is a gazdasági egyenlőtlenségeket. Az újabb nagy intézmények, illetve oltalmak alapításának ideje lejárt. Ez vonatkozik a jogérvényesítésre is.⁶⁹ Ezzel szemben valamennyi érintett átfogó bevonására van szükség annak érdekében, hogy problémáinkra megoldást találjunk. E célból elengedhetetlen a megfelelő játékszabályok rögzítése.

5. Összefoglalás

Európának 50 év alatt nem sikerült megteremtenie a műszaki találmányok egységes oltalmát, a közösségi (EU-) szabadalmat. A Bizottság ennek ellenére szilárdan elkötelezett az említett célkitűzés iránt anélkül, hogy kritikus módon megfontolná, hogy a globalizált tudásalapú társadalomnak jelenleg és a jövőben szüksége van-e erre az átfogó oltalomra és azokra a következményekre, amelyeket az magával hozna. Ez a kérdés csak ritkán jelenik meg a szabadalmi jogi szakirodalomban, mivel – politikailag korrekt módon – általában az a feltételezés, hogy a közösségi (EU-) szabadalom az európai belső piac számára nélkülözhetetlen. A globalizáció és az európai belső piac értelmezése azonban megkérdőjelezendő, hiszen a globalitás nem egyenlő a központosítással, amint a belső piac sem azonos az egységes gazdasági régióval.

Az európai és a nemzetközi szabadalmi rendszer követelményei a XXI. század első negyedében – főleg Európában – alapvetően különböznek a II. világháború után felmerült követelményektől. A jelenlegi többközpontú szabadalmi rendszert az együttműködés transznacionális formáinak nagy száma jellemzi. A kezdeti megoldások megtalálhatóak mind Európában (Európai Szabadalmi Hálózat, EPN), mind nemzetközi szinten (dióhéjban a Nemzetközi Szabadalmi Hálózat). Sajátos megtestesülés Európában a „Utilisation Project” (UP), világvizonylatban pedig a Szabadalmi „Szupersztráda” (PPH): mindkettő lehetővé teszi az egyik hivatalban elvégzett munka eredményének a másik hivatal számára történő átadását. A szabadalmi hivatalok közötti két- és többoldalú projektek növelik a feltörekvő

⁶⁸ Vö.: Ullrich: i. m. (1), p. 95. és Schade: i. m. (25), p. 597. és 601.

⁶⁹ Vö.: Pagenberg: Die Zukunft nationaler Patentgerichte im System einer künftigen europäischen Gerichtsbarkeit, GRUR, 2009, p. 314.

ázsiai és latin-amerikai szabadalmi hivatalok szakértelmét, és ez egymás jobb megértéséhez vezet. Jelenleg úgy tűnik, hogy ez az egyetlen módja a WIPO-beli egyes országcsoportok által felállított blokádok feloldásának, illetve a különböző érdekek egyeztetésének. Ezzel véget érne a nyugati iparosított országok eddigi hegemoniája.⁷⁰ A pusztán „technikai” jellegű megközelítés, beleértve a szabadalmi anyagi jog harmonizációját is, utat kell, hogy engedjen a jövő – tudásalapú társadalom által támasztott – követelményeinek és a fejlődő országok részvételének. A WIPO ebben az értelemben a nemzetek nemzetközi közösségének szabályozó hatóságaként járhat el.

Ilyen körülmények között a közösségi (EU-) szabadalom megteremtése immár értelmetlen, sőt, fokozhatja a különböző gazdasági régiók közötti gazdasági különbségeket Európán belül (és feltehetőleg Európán kívül is), ahogy az a múltban a gyarmatokra alkalmazott ún. kiterjesztési rendszerek esetében történt.⁷¹

Fordította: dr. Udvardy-Nagy Kinga (SZTNH) és dr. Kiss Marietta (SZTNH)

⁷⁰ A „Scenarios for the Future” „Kinek a játszója?” című forgatókönyvét [i. m. (55)] és *Jim O’Neill* vezető közgazdásznak a *Süddeutsche Zeitung*ban közölt megállapításait [i. m. (48)] igen komolyan kell venni. Lásd még *Strauss & Klunker*: i. m. (34), p. 936.

⁷¹ A Bizottságnak helyett, hogy a gazdaságra összpontosító számítások (lásd *Danguy* és *van Pottelsberghe de la Potterie* tanulmányait a 32. lábjegyzetben) segítségével a saját álláspontjának igazolását keresné, egy ilyen tanulmány megírására kellene megbízást adnia, amely eredményét tekintve nyitott lenne.